

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кредитно-економічний факультет

Кафедра банківської справи

Допустити до захисту

Завідувач кафедри
(підпис)

Кузнецова Л.В.

“ ” 20 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінансів, банківської справи та страхування»

Управління банками на фінансовому ринку

На тему:

«Кредитування банками підприємств малого та середнього бізнесу в Україні»

Виконавець:

студент Кредитно-економічного факультету
Карпов Максим Олександрович

Науковий керівник

кандидат економічних наук, викладач
Деркач Юлія Борисівна

ОДЕСА - 2018

План

ВСТУП

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	6
1.1. Економічна сутність банківського кредиту для підприємств та сучасний стан розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.....	6
1.2. Основні завдання та цілі банківського кредитування малого та середнього бізнесу.....	14
1.3. Особливості процесу мікрокредитування суб'єктів господарювання.....	19
Висновки до першого розділу.....	26
Розділ 2. ОЦІНКА ДІЮЧОЇ ПРАКТИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СЕРЕДНЬОГО ТА МАЛОГО БІЗНЕСУ	27
2.1. Аналіз кредитних продуктів українських банків для суб'єктів малого та середнього бізнесу.....	27
2.2. Аналіз кредитного портфелю юридичних осіб українських банків.....	35
2.3. Методика оцінки фінансового стану потенційного позичальника фізичної особи підприємця та юридичної особи в АТ «Ощадбанк».....	46
Висновки до другого розділу.....	58
Розділ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ БАНКІВ ІЗ СУБ'ЄКТАМИ СЕРЕДНЬОГО ТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	59
3.1. Проблеми кредитування середніх та малих підприємств в Україні та напрями їх вирішення.....	59
3.2. Аналіз досвіду кредитування малого та середнього бізнесу в розвинених країнах.....	69

Висновки до третього розділу.....	74
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Вступ

Актуальність теми дослідження. Сучасна економіка зараз розвивається в умовах ринкових відносин, які взаємодіють під впливом різних факторів. Малий та середній бізнес в Україні займає лише невелику частку у дохідності бюджету, порівняно зі своїми європейськими сусідами. Підвищення конкурентного середовища на ринку України повинно стимулювати підприємців до розвитку, а це в свою чергу призводить до збільшення обсягів кредитування банківськими установами малого та середнього бізнесу, який залучає ресурси та капітал у розвиток задля отримання у коротко чи довгостроковій перспективі фінансові прибутки. Зараз часто приватні підприємці мають побоювання стосовно фінансової вигоди від кредитів фінансово-кредитних установ, адже чимало отримало негативні наслідки після фінансової кризи, які відбулась досить недавно і її наслідки ми ще й досі бачимо. Тому у цьому дослідженні я намагався знайти механізми покращення взаємодія банків та підприємців у плані залучення грошових коштів у розвиток своїх ідей чи розширення виробництва. Огляд літератури з теми дослідження. Розвиток фінансово-кредитних Огляд літератури з теми дослідження.

Розвиток фінансово-кредитних відносин у сфері кредитування малого та середнього бізнесу висвітлювались у працях багатьох науковців як вітчизняних, так і зарубіжних. До них можна віднести таких науковців, як М. Фрідман, І. Фішер, серед українських – Дзюблюк О. В., Коробчук Т. І., Ковальчук В. М., Сарай М. І. У своїх працях, науковці зазначають про необхідність підтримки малого та середнього бізнесу, наводячи приклади фінансових результатів країн Європейського Союзу, окремих країн, тощо. На сьогоднішній день в Україні існує ще досі не вирішена проблема розвитку малого бізнесу, а саме він є одним із основних факторів макроекономічної стабілізації держави у час пост кризового стану.

В Україні приватний бізнес знаходиться на початковому етапі, але сумнівів у тому, що саме він буде однією з основних сфер суспільного виробництва вже не повинно виникати. Вважається, що характерною ознакою розвитку малого і середнього підприємництва виступає процес його включення у господарську структуру державної економічної системи, її конкурентне середовище. Та сектор малого бізнесу на даний час вагомої ролі в Україні ще не становить. У деякій мірі це є наслідком недооцінення ролі цього як галузевого елементу ринкової економіки. Зародження малого підприємництва при умовах дестабілізації виробничих ресурсів при нових взаємовідносинах ставить все нові виклики щодо пошуку шляхів розвитку. Малий бізнес в Україні акумулює в собі енергію середнього класу суспільства з високим потенціалом, його зайнятість а також працевлаштування, яке направлене на створення власної справи і здійснення підприємницької діяльності. Тому **метою** дослідження було саме висвітлення цієї необхідності та надання поширеності бажання залучення кредитних коштів фінансовими установами, відповідно зменшуючи відсоткові ставки та інші відрахування при наданні кредитів, зменшуючи ризики.

. **Об'єктом** дослідження є кредитування малого та середнього бізнесу. **Предметом** дослідження відносини банківських установ з суб'єктами підприємницької діяльності. **Методи** дослідження. Під час дослідження застосовувався аналіз інформації, у якій вказувалось про необхідність чи протидію збільшення кількості малих та середніх підприємств в Україні та необхідність взаємодії фінансово-кредитних установ та підприємців з питань надання кредитних коштів на підтримку діяльності, розширення, реорганізацію та введення нових технологій на виробництво.

Інформаційна база роботи. Базу для написання роботи склали Закони України, нормативно-правові акти, Постанови НБУ, наукові роботи зарубіжних та українських науковців, інформаційні відомості про надання кредитів у Європейських банках та програми заохочення приватних підприємців

ВИСНОВКИ

Аналіз характеристик малого та середнього бізнесу України показав, що критерії Господарського кодексу України, Фіскальної Служби України та Державної служби статистики України, що відносять підприємства до малих та середніх, не співпадають. Тому, на нашу думку, необхідно створити єдині критерії віднесення суб'єктів господарювання до відповідної групи. Це допоможе більш ефективніше аналізувати всі фінансові показники суб'єктів господарювання, використовуючи дані всіх інстанцій. Дослідження організації кредитування малого та середнього бізнесу в Україні дозволило зробити ряд висновків: 1. Головною перепорою для видачі позик сектору МСБ є значний ризик кредитування останнього. Дослідження показали, що проблеми які стримують розвиток кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу виникають з обох сторін, тобто як у кредиторів, так і в позичальників. Комплекс заходів, пов'язаний з подоланням проблем малих та середніх підприємств, є переліком заходів для покращення його фінансового стану, досягнення стабільності та подальшого розвитку. На нашу думку, серед таких є: - зниження рівня податкового навантаження на сектор МСБ; - створення державних програм, які б компенсували відсоткові ставки за позичками комерційних банків для сектору МСБ, а також страхували можливі фінансові ризики МСБ; - створення освітніх програм, які підвищать кваліфікацію суб'єктів господарювання, та в цілому забезпечують якість бізнес-процесів. Для вдосконалення кредитування сектору МСБ, в роботі запропоновано впровадити наступні заходи в банківському секторі: а) розробити пільгові умови кредитування, зокрема як для розвитку вже існуючого малого та середнього бізнесу, так і для відкриття нових підприємств. б) створити спеціалізовані фінансово-кредитні установи, в т.ч. банківські, що спеціалізувались би виключно на кредитуванні сектору МСБ;

в) розвиток середньо - та довготермінового кредитування малого та середнього бізнесу. 2. В процесі проведеного дослідження було також з'ясовано, що реалізація вище перелічених рекомендацій можлива лише при забезпеченні відповідних правових умов, та підтримки державою сектору МСБ. Зокрема, на законодавчому рівні необхідна реалізація: - норматив, що захищатимуть інтереси кредиторів; - вдосконалення податкової політики, зокрема її орієнтація на сектор МСБ. Міжнародний досвід показує, що гарантійні фонди створюються за участі органів влади та банків, що кредитують малий та середній бізнес. На нашу думку, в Україні для впровадження державної політики підтримки розвитку малого та середнього підприємництва необхідне використання іноземного досвіду. Зокрема це стосується запровадження схем гарантування кредитів, дієвих фондів фінансування сектору МСБ та страхування ризиків пов'язаних з його кредитування. Вирішення існуючих проблем розвитку малого та середнього підприємництва в Україні та створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики, та банківського сектору, тому є довготривалими. Також, було з'ясовано, що реалізацію запропонованих рекомендацій стримує конфлікт інтересів органів влади, неефективна направленість економіки та в цілому не визнання ролі малого та середнього бізнесу в стимулюванні розвитку економіки. І тому, поки існуватимуть вище перелічені фактори, говорити про подальші перспективи розвитку середнього та малого бізнесу ми не можемо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Національного банку України // Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua>
2. Банківська справа: Підручник / За ред. Колесникова В.І., Кроливецкой Л.П. - М.: Фінанси і статистика, 2012.- 480 с.
3. Бобир В.В. Використання нейронечіткої скорингової моделі в оцінкою кредитного ризику позичальника // Фінанси і кредит. - 2014. - №32. - с. 18-24.
4. Дремова У.В. Удосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників при довгостроковому кредитуванні // Фінанси і кредит. - 2015. - №11.- с. 15-22.
5. Бізнес-словник: економіка, фінанси, банки, інвестиції, кредити : англо-укр. ; понад 12 500 термінів[Текст] / [уклад. С. Я. Єрмоленко, В. І.Єрмоленко]. – К. : Школа, 2002. – 720 с.
6. Банківська система України [Текст]: Монографія / [В. В. Коваленко, О. Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль]. – ДВНЗ УАБС НБУ, 2010. – 187 с. – ISBN 978-966-8958-59-5.
7. Васюренко О. В. Організація управління стійким розвитком банківської установи [Текст] / О. В. Васюренко, Н. Д. Погореленко // Вісник Національного банку України. – 2006. – №7. – С. 22–24.
8. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [Герасимович А. М., Алексенко М. Д., Парасій–Вергуненко І. М. та ін.]; за ред. А. М. Герасимовича. – [вид. 2-ге, без змін.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с. –ISBN 966-574-567-0.
9. Белова І.В. Банківська статистика: навч. посібник [Текст] / [Белова І.В.] – Суми: Університетська книга, 2013. – 431 с.
10. Мармоза А.Т. Статистика : Навчальний посібник [Електронний ресурс] Режим доступу: http://pidruchniki.com/1098112052992/statistika/teoriya_statistiki

11. Опря А. Т. Статистика: Навчальний посібник [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/579-statistika-oprya-at.html>
12. Тиркало Р.І. Банківська справа: [навч. посібник] / Тиркало Р., Гуцал І., Чайковський Я., Андрушків Т., Галапуп Н. – Т.: Карт-бланш, 2001.- с.314
13. Сидорова А.В., Юріна Н.О. Банківська статистика: Навчальний посібник [Текст] / А. В. Сидорова, Н. О. Юріна – Донецьк: Каштан, 2006.
14. Зверяков М. І. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України: монографія / М. І. Зверяков, Л. Л. Жданова, О. С. Шараг. – Одеса: Астропринт, 2017. – 296 с.
15. Вовк, В. Я. Стратегічне управління конкурентоспроможністю банків [Текст] : монографія / В. Я. Вовк. – Харків : НТМТ, 2011. – 336 с.
16. Офіційний сайт Незалежної асоціації банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nabu.com.ua/>.
17. Дьяченко О. (2010). Прозорий позичальник. [Електронний ресурс] //Національний банківський журнал. № 7 (74). Режим доступу: <http://bankir.ru/publikacii/s/prozrachnii-zaemshik-6015400/>.
18. Петухова М.В. Вплив соціально-демографічних характеристик позичальників на їх кредитоспроможність // Гроші і кредит. - 2013. - №3.
19. Сахарова М.О. До питання про кредитоспроможність підприємства // Гроші і кредит. 2005. № 3.
20. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
21. Ендовицкий Д. А., Бочарова І.В. Система комплексного аналізу кредитоспроможності позичальника // Аудитор. - 2004.- № 11.- С. 34-42
22. Ільясов С.М. Про оцінку кредитоспроможності банківського позичальника // Гроші і кредит. - 2005.- № 9. - С.28-34.
23. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р № 2121 – III//Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності (Додаток до журналу

«Вісник Національного банку України»), 2001.—№1.—С.3—46

24. Кірісюк Г.М. Оцінка банком кредитоспроможності позичальника // Гроші і кредит. 2003. № 4. - с. 32.

25. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.

26. Конягина М.Н. Питання вдосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності // Гроші і кредит. - 2015. - №10. - с. 67-72.

24 АБ «Ощад Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oschadbank.ua – офіційний сайт Ощадбанку.

25. АБ «Райфайзен Банк Аваль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://msb.aval.ua> – офіційний сайт Райфайзен банку Аваль.

26. АБ «УКРГАЗБАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrgasbank.com. – офіційний сайт Укргазбанку.

27. Банківська енциклопедія [Текст] / [ред. С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова]; – К. :Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. – 504 с.

28. Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.damu.kz>. - АТ «Фонд розвитку підприємництва «Даму». 7. Бобров. В.Я. Основи ринкової економіки і підприємництва: Підручник [Текст] / Бобров В.Я. – К.: Знання 2003. - 519с.

29. Господарський кодекс України. [Електронний ресурс] : Закон України, Затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 № 436-IV. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

30. Д. Малюська. Довго, дорого, неефективно: процедура банкрутства в сучасних реаліях України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua> – сайт бізнес новин.

31. Діяльність суб'єктів господарювання: Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>. – офіційний сайт Державної служби України

32. Звіт за результатами огляду діяльності МСБ [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: ec.europa.eu/eurostat – офіційний сайт Статистичної служби Європейського союзу.

33. Зелена книга політики підтримки підприємництва внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://msb.enarod.org>.

34. Гроші та кредит : [підручник] / [М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.] ; за заг. ред. М.І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2001. – 602 с.

35.Алексерова Ю.В. Кредитне забезпечення відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Ю.В. Алексерова. – К., 2008. – 17 с.

36.Голуб О.Ю. Кредитне забезпечення як джерело фінансування суб'єктів господарювання / О.Ю. Голуб // Економіка розвитку. – 2010. – № 3 (55).

37.Гончарук Я.М. Фінансово-кредитне забезпечення агропромислового комплексу регіону та основні напрямки підвищення його ефективності : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Я.М. Гончарук. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. – 22 с.

38 .Кудінов А.С. Кредитне обслуговування сільськогосподарських кооперативів : автореф. дис. ... канд. екон. наук / А.С. Кудінов. – К. : ННЦ «Інститут аграрної економіки» Української академії аграрних наук, 2007. – 18 с.

39.Дзюблук О.В. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки : [монографія] / О.В. Дзюблук, О.Л. Малахова. – Тернопіль : Вектор, 2008. – 324 с.

40.Банківська енциклопедія / за ред. А.М. Мороза. – К. : Ельтон, 1993. – 333 с.

41.Вільна енциклопедія «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

42.Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: пер.с англ. 14-го изд. / К.Р Макконелл, Л.Брю. – М. : ИНФА-М, 2005. – 459 с.

43.Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2>.

44.Офіційний сайт Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>.

- 45.Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 46.Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51.
- 47.Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.